

KADINLARIN GÖZÜNDEN

TÜRKİYE’DE DEMOKRATİK AÇILIM SÜRECİ

Ayça Günaydın, Büşra Ersanlı, Esra Aşan, Nilgün Yurdalan, Zehra İpek

Şubat 2010, İstanbul

2009 yaz aylarında “Kürt açılımı” olarak başlayan süreç “milli birlik ve kardeşlik” projesine evrilirken ülkemizde barış ve demokrasi kültürüne son derece zıt gelişmeler yaşanmaya devam etti. Terörle mücadele bahanesiyle yürütülen operasyonlarda aralarında kadın hareketi aktivistlerinin de olduğu yüzlerce Kürt siyasetçi ve binlerce çocuk cezaevlerine gönderildi. Parti kapatma fiyaskolarına bir yenisi daha eklendi. Demokratik Toplum Partisi kapatılırken Kürt belediye çalışanları da kelepçelenerek tutuklular kervanına dahil edildi. Sokaklarda ise Kürtlere yönelik başlayan linç girişimleri Türk olmayan tüm kesimlere kolayca yönelinebileceğini gösterdi. “Analar ağlamasın” söylemiyle başlayan açılım süreci pek çok kadını mağdur etmeye devam etti. Tüm bu gelişmelerden hareketle dergimizin bu sayısında “açılım” sürecini tartışmak üzere Demokratik Özgür Kadın Hareketi’nden Zehra İpek, feminist aktivist Nilgün Yurdalan ve akademisyen Büşra Ersanlı ile bir araya geldik. *Feminist Yaklaşımlar* adına Esra Aşan ve Ayça Günaydın’ın katıldığı bu toplantıda “açılım” sürecinde kadınlar üzerinden kurulan söylemleri değerlendirmeye çalışmanın yanı sıra barış mücadelesinde kadınlar olarak neler yaptığımızı ve önümüzdeki süreçte neler yapabileceğimizi ele almaya çalıştık.

Ayça Günaydın: Türkiye’de 2009 Temmuz ayında “Kürt açılımı” olarak başlayan, ardından “demokratik açılım” adını alan, sonrasında da “milli birlik ve kardeşlik projesi” olarak adlandırılan süreci ve kadınların bu süreçte barış için yaptığı çalışmalarını tartışmak üzere bir araya geldik. Öncelikle bu dönemi nasıl değerlendirdiğimizi tartışarak başlayabiliriz. Sonrasında açılım sürecinde kadınlar üzerinden kurulan söylemleri, kadınların barış mücadelesindeki çalışmalarını değerlendirebiliriz. Son bölümde de toplumsal barışın tesis

edilmesi sürecinde kadınların ne gibi talepleri olduğunu ve bu talepleri hayata geçirmek için nasıl çalışmalar yürütebileceğimizi konuşabiliriz.

Kadınların Gözünden Demokratik Açılım

Büşra Ersanlı: Dün Meclis'te yaşanan kavga düşündürücü ve bunu bir hadise yapmak tarafıyım. Açılımı tartışarak başlayacağız. Bu açılımın aktörleri kimler? Açılımın aktörlerinden biri AKP, doğru mu? Açılım lafını ortaya atan ve süreci başlatanlar onlar. Demek ki siyasi aktör olarak da esas olarak kendisini görüyor. Siyasi aktör olarak bunu herhangi bir parti ile paylaşabilmiş değil. Açılımın aktörleri olarak kendilerini tayin ediyorlar ve kimseyle paylaşmıyorlar. Hatta paylaşmamayı bir yana bırak, Demokratik Toplum Partisi'ni, sonrasında Barış ve Demokrasi Partisi'ni yok sayıyorlar. Demokratik Toplum Partisi dışarıda bırakılıyor, küçümseniyor. Hatta kapatıldığından beri televizyonlarda, basında sanki yokmuş, muhalefetin bir parçası değilmiş gibi hareket ediliyor. Muhalefetin adı Türkiye'de CHP ve MHP olarak anılıyor. Diyalog asla kurulmuyor. Ne zaman ki kendileri açısından sansasyon yaratabilecek bir olay oluyor, mesela kongreden sonra, mekânda yer alan iki tane Apo posteri üzerinden bir BDP haberi yapılıyor. "Terör"le bağ kurma koşuluyla BDP'yi gösteriyor, kuramadığı zamanlarda göstermediği için BDP gözüküyor.

Bir kere bu görüntü açılımın özünde duruyor. Bu görüntünün dışında açılımla ilgili muhteva ortaya konmuş, tartışılmış, paylaşılmış, geliştirilmiş değil. Hassas bir şey olarak tarif ettikleri süreçte bazı şeyleri yavaş yavaş somutlaştıracaklarını söylerken bu noktaların ne olduğu konusunda karşılıklı olarak masaya oturulup konuşulan bir şey de yok. Şimdi durum böyle olunca, aktör de bunlarsa, çünkü Meclis'teki erkek kapanımı, bir kadının, Güldal Mumcu'nun odasının basılmasını kadın hareketinin başlıca mesele olarak ortaya koyması gerektiğini düşünüyorum. "Ben odayı yalnız basar mıyım?" derken ne demek istiyor? Kadını yatırıp üstüne mi çıkmaktan bahsediyor yoksa korumalarını alıp yüzünü gözünü dağıtmaktan mı bahsediyor? "Ben buradayım, erkek iktidar benim" demektir bu. Bence bu konuda soru önergesi vermek lazım. Meclis tamamen bir erkek meclisi. Bir de bu Meclis'te medyada gizli tutulmaya çalışılan bir BDP var.

Güldal Mumcu'ya, duruşu açısından kadın hareketinin destek vermesi lazım. En ufak bir şekilde onların istediği sahneyi göstermedi. Yeni bir gelişme olduğu için bu fikirlerimi ilk defa sizlerle paylaşıyorum. Özetle şunu söylemek istiyorum: Bu Meclis'te yüzde 9 değil de yüzde 29-39 kadın olsaydı, böyle bir sahneyle karşılaşmayacaktık ya da Arınç odaya bu tarzda giremeyecekti. Mesela "Güldal Hanım, sizi bir konuda eleştirmek istiyorum" diye girecekti odaya. "Ben erkeğim, iktidarım, fena yaparım" şeklinde giremeyecekti. Bunu algılatmak bir faaliyet yapmak gerektiğine inanıyorum. Bu konuyu iyice ortaya koymanın çok sağlıklı olduğuna inanıyorum. Çünkü açılımın aktörleri bunlar.

Antimilitarizmi biz bunlardan bekliyor olamayız, bunun açığa çıkması lazım. Açılım dediğimiz süreç çok şizofrenik, kendi içinde sürekli çelişen, çok yalan barındıran, ne yaptığını bilemeyen ve başkalarından da fikir alma nezaketi göstermeyen bir olaydır. Sahne budur; tamamen erkek egemen bir açılım. Zaten kadınsız hiçbir demokratikleşme söz konusu olamaz.

Esra Aşan: Öncelikle bir yıla yakın dönemde yaşanan olaylara değinmek istiyorum. *Feminist Yaklaşımlar* kadrosu içinde açılım sürecini tartıştığımızda belli olaylar, dönüm noktaları üzerinde durduk. Geçen sene yerel seçimlerde DTP'nin desteğini artırmasının ve Barack Obama'nın Türkiye ziyaretinin hemen ardından Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "iyi şeyler olacak" sözü geldi ve yaz aylarında Kürt açılımı konuşulmaya başlandı. Bu bir dönüm noktası. Bu konu ilk gündeme geldiğinde çok büyük bir iyimserlik söz konusuydu ve kamuoyunda da olumlu beklentiler hâkimdi. Aslında Kürt sorunu bu zamana kadar kamuoyunda hiç olmadığı kadar konuşulmaya başlandı. Herhalde sürecin en önemli yanı da bu. Bu zamana kadar askeri yöntemlerle çözülmeye çalışılan, inkâr ve imha siyaseti uygulanan bir sorun acaba çözülmeye mi ya da çözülecek mi diye bir umut oluşmuştu. Ama iyi şeyler olacak açıklamasın hemen ardından KCK operasyonları çerçevesinde Kürt siyasetçilere, kadınlara yönelik tutuklamalar başladı.

Süreçteki tıkanıklığın giderilmesi için barış gruplarının gelmesi açılım sürecinin diğer bir dönüm noktası. Bu, barış görüşmelerinin başlaması için bir samimiyet testi olarak görüldü. Oysa Habur'daki karşılaşmalar sonrasında süreç tamamen tersine dönmeye başladı. Habur karşılaşmaları güçlü ve kitlesel karşılaşmalardı. PKK'nin çok güçlü bir halk tabanı olduğunu gösteren bir tabloydu. PKK ve DTP olmadan konunun çözülemeyeceğini gösteriyordu. Bu

durum zaten açılım sürecinden rahatsız olan milliyetçi odaklarda; CHP’de, MHP’de ve Genelkurmay’da büyük bir rahatsızlık yarattı. Süreç milliyetçiliğin giderek yükseldiği, toplum tabanında da karşılığını bulduğu bir yere evrildi. Çanakkale Bayramiç’teki linç girişimleri, İzmir’de DTP konvoyuna saldırı, kitlesel protesto gösterilerinin sokak çatışmalarının yaşanması, çok daha kötü bir manzaraya doğru gidildiğini işaret ediyordu.

Bir yandan Kürt açılımından bahsediliyor ama bunun toplumsal bir karşılığı yok. Abdullah Gül’ün çıkışının ya da açılım sürecinin Türkiye’nin kendi iç dinamiklerini değil dış dinamikleri arkasına alarak yapıldığı fikrindeyim. Açılım denen şey Türkiye’nin toplumsal yapısını oluşturan halkların, kesimlerin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak. Toplumdaki terör retorisi o kadar güçlü ki halk, “hükümet teröristlere haddini bildiremiyorsa, ben haddini bildiririm” diyor. Bu hakkı kendilerinde görenler linç girişimlerine başlıyor. Manisa Selendi’de Çingenelerin zorla yerlerinden edilmesi bu linç girişimlerinin toplumda Türk olmayan diğer kesimlere de kolayca yönelebileceğini gösteriyor.

Muhalef hareketlerin açılım sürecine yaklaşımı ise daha çok AKP’nin somut bir programı, yol haritası olmamasını eleştirmekti. Sivil alanda izlenebilecek alternatif bir yol hattı muhalif odaklar tarafından çizilemiyor. Hatırlayacağınız gibi Beşir Atalay’ın açıkladığı değişim paketi, Kürtlerin beklentilerini karşılamaktan çok uzaktı. Kürtlere herhangi bir anayasal güvence garantisi verilmiyor, anadilde eğitim gibi temel hak ve özgürlüklerden hiç bahsedilmiyordu. Aralık ayında yaptığı başka bir konuşma asıl tabloyu ortaya koydu: Açılımın esas amacı “PKK’nin tasfiye edilmesi, terörün beslendiği zeminin ortadan kaldırılması” olarak tariflendi. Açılım olarak kodlanan şey, aslında eskiden askeri anlamda yapılan imha politikasının şu anda siyasi operasyonlarla da genişletilmesidir. Yani eski dönemden farklı olarak Kürtlerin varlığı artık inkâr edilemiyor. Ama Kürtlerin siyaset alanında aktif rol almasının önüne geçilmeye çalışılıyor. Özellikle son bir yıldan beri Kürtlere yönelik siyasi operasyonlar yürütülüyor. Siyasetçilerin yanında Kürt çocukları da hukuksuz bir biçimde toplu hâlde yargılanıyor, cezaevlerine tıkılıyor.

Açılımın bugün geldiği noktaya baktığımızda, karşımıza karanlık bir tablo çıkıyor. DTP’nin kapatılması, pek çok kişiye siyasi yasak getirilmesi, Kürt çocuklardan belediye başkanlarına kadar geniş bir tutuklama operasyonlarının yapılması şunu gösteriyor: Bir açılım sürecinden bahsediliyor ama bu, Kürtler, Kürtlerin talepleri muhatap alınmadan yapılmaya çalışılıyor.

Bir sorunu çözmek istiyorsanız, o sorundan kimler etkileniyorsa, etkilendikleri oranda bu sürece katılmaları gerekir. Burada da bizim karşımıza, Kürtleri ve Kürtlerin siyasal temsilcilerini hiçbir şekilde muhatap almadan yapılmaya çalışılan bir açılım süreci çıkıyor. “Ben PKK’yi askeri anlamda muhatap almam, Kürt hareketinin siyasal zeminde iş görmesine de izin vermem” diyor. PKK’siz çözümde ısrar etmek ve Kürtleri muhatap almadan, kendi Kürtlerini yaratarak –nasıl olacak onu bilmiyorum- çözüm süreci kurulmaya çalışılıyor ki o da zaten bizim karşımıza bir çözümsüzlük olarak çıkıyor.

Az önce değinmeye çalıştığım gibi toplumsal muhalefetin ne yapıp edeceği çok önemli bir yerde duruyor. Sivil alanda barış ve demokrasi talep eden güçlü bir hareket ortaya çıkamıyor, sürekli bir bekleme halinde kalınıyor. Bu durum da çözümsüzlüğü korumaya devam ediyor.

Zehra İpek: Bana göre de iki tane kırılma noktası var: Bu süreçte, Cumhurbaşkanı Gül’ün açıklaması bir kırılma noktası. Neden kırılma noktası? Kürt meselesi seçimlerden sonra nasıl bir tartışmayla başladı? Seçim atmosferi şöyleydi: AKP, tüm Kürtlerin oyunu alacağını düşünüyordu. Diyarbakır, Dersim’e kadar çok iddialı girdi. “Ben burada varım, Kürtler beni istiyor” diyordu. TRT Şeş seçimlerin öncesinde açıldı. Kürtlerin sanki bir televizyonu izlemesi, taleplerinin karşılanması için yeterliydi. Bunun dışında Kürtlerin hiçbir talebini görmeden yapılan bir seçim çalışması vardı. Oldukça fazla sayıda bakan ve milletvekilinin, yerel seçimlerde Kürt coğrafyasına doğru gönderildiğini, ciddi bir seçim kavgası yürütüldüğünü çok iyi biliyoruz. Ama seçimden sonra nasıl bir atmosfer oldu? Kürtler “hayır, bu iş sadece bir televizyonla olacak bir şey değil” diyerek tercihini siyasal bir çözümden yana koydular ve oylarını DTP’ye verdiler. Dolayısıyla DTP, yüz küsur belediyeyi aldı. Seçim öncesindeki görüntü nasıldı? DTP desteğini sadece Şırnak-Hakkâri hattına sıkıştırıp, meşhur olan Dağ Kürtleri meselesi üzerine gidildi. “DTP desteğini dağlık bölgelere, Hakkâri-Şırnak hattına sıkıştırırız, bir dönem sonra orayı da alırız” deyip diğer her yeri nasıl olsa alırız diye düşündüler; ama böyle olmadı. Bu sefer ne oldu? Kürtler, Iğdır dahil olmak üzere pek çok belediyeyi alabildiler. Iğdır, çok kozmopolit bir yer. Nitekim dönemin İçişleri Bakanı “Iğdır’a kadar dayandılar” açıklaması yaptı. Ermenilerle birleşecekler korkusu yaratılmaya çalışıldı.

Seçim atmosferi barış çağrılarının olduğu, ateşkes sürecinin uzatıldığı, barışı konuşalım denildiği bir dönemde gerçekleşti. Kürtler aslında o dönem içerisinde oylarını barıştan yana kullanmış oldular. Dolayısıyla Abdullah Gül’ün açıklaması seçimin hemen arkasına denk

geldiğinde, “iyi şeyler olacak” dediği zaman ben Kürt cephesinden, Türkiye muhalefeti cephesinden şunun hissedildiğini düşünüyorum: Sonuçta bu sorun otuz yıldır Türkiye’nin gündeminde. AKP iktidarı ve Cumhurbaşkanı bu süreci bilmeyen kişiler değiller. Eğer devlet bu sorunu gündeme aldıysa muhakkak bir çözüm planı olmalı ya da iyi şeyler oluşturmaya dönük çalışma yürütecekler.

İyi şeylerden kasıt nedir? Zaten ortada yıllardan beri dile gelen talepler vardı. Türkiye’deki hem Kürt muhalefeti hem de demokratik inisiyatifler “bu sorun artık çözülmelidir” diyordu. Sokakta da seçimden sonra bu konuşuluyordu: İstanbul’da sokağa çıktığımızda, “Kürtler de bu kadar belediyeyi aldılarsa, başka partilere oy vermedilerse, demek ki bu insanların taleplerini tanımak lazım” diyen bir kamuoyu oluştu. Seçimden sonraki gazetelerin hepsini açıp bakalım. Türkiye’de “aydınım, yazarım, Türkiye’nin ilerlemesini istiyorum” diyen herkes seçimden hemen sonra “Kürt sorunu çözülmelidir, Kürt sorunu muhataplarıyla çözülmelidir; artık biz muhatapları görmezden gelemeyiz” dediler. Hükümet aslında bunu iyi gördü. Toplantılar yapılmaya başlandı. Bu toplantılar da olumluymuştu. Kamuoyuyla tartışılıyor, demek ki insanların da talepleri bu işin içerisine alınacak diye düşünülüyordu. İlk birkaç ay böyle geçti; fakat asıl muhataplar ile görüşmeler yapılmadı. Hemen ardından MHP’nin, CHP’nin, hükümeti somut bir projesi olmamakla eleştiren muhalefetiyle karşılaştık. Kürt açılımı, demokratik açılım; milli birlik açılımına dönüştü. İktidarın çözüme ilişkin somut bir projesi olmayabilir ama amacı olur. Nedir amacınız? Eğer Kürt meselesini, savaşı ortadan kaldırmaksa, silahların susmasını sağlamaksa ve bu coğrafyadan insanların dağlara çıkıp da silah kullanmamasını istiyorsanız, insanların toplum içerisinde yer almasını istiyorsanız, bu sorunu çözecek olan alanları yaratmanız gerekir. En kötü ihtimalle eğer bir tarafı silahsızlandırmaysa amaç, ona göre hareket etmeniz, bunun için de kamuoyunu, tarafları dinlemeniz gerekir. Konuyla ilgili görüşü olanları dinleyerek proje oluşturulmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Ama bu olmadı. Hükümetin İçişleri Bakanlığı nezdinde kurduğu komisyon, sadece dinledi; aydınları dinledi, yazarları dinledi, dönem dönem akademisyenleri dinledi, bazen sanatçıları dinledi, Emniyet’e gitti, dinledi. Kürtlere ve Kürtlerin muhataplarına, seçilmişlerine taleplerini dinlemek için gitmedi. Bu yüzden de ortaya bir çözüm hâlâ çıkmadı çıkamıyor.

Barış gruplarının gelişi ise bana göre Kürt muhalefeti açısından önemliydi, çünkü başka bir tarafın, bu çatışmalı sürecin taraflarından birisinin irade beyanıydı. Neydi irade beyanı? “Ben demokratik sürece katılmak istiyorum, siyaset yapmak istiyorum, politika yapmak istiyorum,

barış için uğraşmak istiyorum” deniyordu. Dolayısıyla barış gruplarının karşılanması insanların barış taleplerini dile getirdiği bir karşılamaydı. Bu olay ikinci bir kırılma noktası oldu; çünkü iktidarın derdi sorunun çözümüne ilişkin proje oluşturmak değildi ve karşı taraf daha somut adımlar attığı için bence mevcut iktidar çözüme doğru evrilmekten korktu.

Kamuoyunda bu sürece sahip çıkılmadı. Savaşan taraflardan birinin silah bırakma, demokratik sürece katılma isteği ve onları karşılayan insanların barış umuduyla bunu alkışlaması tam bir savaş kışkırtıcılığına dönüştürüldü. Sürecin tersine çevrilmesi özellikle Kürt muhalefesinde, barış isteyen insanlarda çok ciddi bir kırılmaya neden oldu. Aslında bir yönüyle de turnusol kâğıdı görevini gördü. Düşünelim ki iktidar sorunu çözmek istiyor ama açılımı başlattığı süreçten bugüne kadar Türkiye’de demokrasi mücadelesini yürüten 1500 Kürt siyasetçisini, Kürt muhalifini tutuklayabiliyor. 1500 tutuklunun yanında on binlerce gözaltı, cezaevlerine yollanan çocuklar var. Bugün iktidar kendisine karşı planlanan darbeleri konuşuyor. Bu tutuklamalar da başlı başına bir darbe demek değil mi? Bu durum aslında neredeyse 12 Eylül’ü andırıyor. Eline silah verilip plan yapan albaylar, generaller, polisler sorgulanmadan serbest bırakılıyor. Bunları hoş gören iktidar, yargı, adalet sistemi, taş atan çocukları hiç masum görmeyebiliyor. İşte en son yaşanan Berivan olayı... Berivan, misafir gittiği bir yerde bir etkinliğe katılıyor, slogan attığı gerekçesiyle orada gözaltına alınıyor, anında cezası kesiliyor. On altı yaşında bir genç kız; yani daha hayatı tanımaya yeni başlayan birisi şu anda yedi buçuk yıl cezaevinde kalacak. Bu korkunç bir şey.

Bu süreç içerisinde DTP ile yapılan iki görüşme var. Bana göre birinci görüşme öylesine yapılan bir görüşmedir; ikinci görüşme de sokak eylemlerini dindirin görüşmesidir. Yani “insanların muhalefet etmesini kesin, biz kesemiyoruz, siz kesin” demektir. O kadar ilginç bir şey ki, çok farklı bir politika güdüyor. “Ben seni bastıramıyorum, o zaman seni, senin temsilcin eliyle bastırırım.” Bu olmayınca da “bakın, siz barış sürecini baltalyorsunuz” deniyor.

Şu anda önümüzdeki genel seçimler konuşuluyor. Acaba tek parti iktidarı hâlâ devam edecek mi? Türkiye’de iktidara gelebilecek, insanların oyunu verebileceği ciddi bir muhalefetin olmayışından bahsediliyor. Diğer bir tarafta da yedi yıldır iktidarda olan, daha da uzun süre iktidarda olmak isteyen, bu noktada kendini kurumsallaştırmak isteyen siyasal bir yapı var.

Nilgün Yurdalan: Güldal Mumcu'nun odasının basılmasının ben de önemli olduğunu düşünüyorum. Meclis'te hiç sakınmasızca bir kadının odasının basılması memleketin gözden ırak yerlerinde neler olup bittiğine dair önemli bir gösterge. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "iyi şeyler olacak" demesi iyi şeyler olabileceğine delalet edebilirdi; ama kısa zamanda etmediğini gördük. Misal, tutuklananlar sadece DÖKH'lüler, DTP'liler, KESK'liler değil, aynı zamanda çok sayıda çocuk da tutuklandı. Üstelik tutuklamalar hâlâ da devam ediyor.

Böyle bir tutuklama hâli 1914'te yaşanmış. Ermenilerden aktif politika yapan, yazan çizen kesimlerin tutuklanması, sürülmesi, yok edilmesi tarihimizde hâlâ bir kara çukur olarak duruyor. Son tutuklamalar ise yüz yıl öncesinin tutuklamalarına çok benziyor. Bu korkutucu bir durum. Tutuklamalar Kürt halkının aktif olarak politika yapan kişilerine yönelik ve içlerinde hâlâ mahkemelere çıkarılmayan çok fazla kadın tutuklu var. Bunun altını çizmemiz gerekiyor; çünkü tutuklanan Kürt kadın arkadaşlarımız barış mücadelesi vermelerinin yanı sıra bu ülkedeki her türlü erkek egemenliğine karşı da mücadele ediyorlardı. Bu mücadele hem Kürt hem de Türk erkek egemenliğine karşıdır. Dolayısıyla bu mücadeleyi yeraltı suları gibi düşünürsek, bütün dünyadaki erkek egemenliğine karşıdır. Her yerdeki erkek egemenliğine karşı olan şey tüm kadınlar için de iyi bir şey.

Eğer ilk haftalarda açılımdan, sorunu çözmekten söz edildiğinde bu konu DTP ile görüşülseydi, pek çok şeyin yanı sıra DTP'li kadınlar, savaştan sadece Kürt kadınlarının değil, bütün kadınların nasıl da etkilendiğini de söyleyeceklerdi. Sadece erkek tarafların "bunu nasıl çözeriz"inden daha farklı bir şey olacaktı. Açılım bu memlekette yaşayanların gerçek ihtiyaçları üzerinden tasarlınsaydı ne düşünüldüğü de açıklanırdı. Eski DTP'nin, yeni BDP'nin gerekli hassasiyetlerle muhatap alınması, zaten bir yığın sorunu çözmüş olacaktı. Yıllar boyunca savaş isteyenler, milliyetçi etkilerine maruz kalan insanlar da açılım denilen şeye bu kadar karşı çıkmayacaklardı belki de. Bence BDP'nin bütün bu süreçlerden dışlanması demek, Kürt halkının demokratik hak hukuk çerçevesinde kültürel, siyasal bütün haklarının da tanınıyor olması demektir. Mecliste BDP, savaşa devam etmelerinin bir gerekçesi olarak sunulması dışında yokmuş gibi davranılan bir parti oldu hep.

Barış elçileri geldiği zaman Kürt halkının onları böyle bir coşku ile karşılayacağını ben bile

farkındaydım. Tabii ki bu ülkenin açık, gizli, egemen iktidarları da biliyordu. Başka nasıl olabilirdi ki! Var ya hep bahane... O sıralar kadın şenliği için Nusaybin'deydim. Silopi'ye de gittim, sonra yollardaki ve Nusaybin'deki karşılamalara tanık oldum. Bence bu coşku, aslında neşe, özellikle son otuz yıllık bütün o ölümlerin, operasyonların, yoksulluğun, göçün ve kötü pek çok şeyin sona erebileceği umudundan kaynaklanıyordu. Barış için sevinmese miydik, ne bekleniyordu?

Barış aslında hakikaten çok mümkün olmasına rağmen egemenlerin barış içinde demokratik bir ülke istekleri yok. Ergenekon'un gidişi de esasında bunu gösteriyor. Böyle karanlık bir güçle ya da devletin çeşitli kesimlerinin suçlarıyla bu şekilde hesaplaşılmaz. Dünyada örnekleri var, geçmişle hesaplaşmak isteyen hesaplaşıyor. Olup bitenlere bakınca ne geçmişî temizlemek niyetleri olduğuna inanıyorum, ne de bu açılım meselesine inançları. Daha sonra adına milli birlik ve beraberlik dediler. Herkesin eşitlik ve barış içinde yaşaması demediler. Bu ikisinin arasında önemli fark var. Eşitlik ve barış içinde yaşamak birlikte yaşamayı işaret ederken, milli dediğin anda Kürt halkının ve de başka halkların kültürel ve siyasal olarak olmadığı bir şey tarif eder.

Savaşın sona ermesi elbette önce silahların susmasıdır. Silahların susması tüm kesimler için başka bir hayat demektir. Çünkü savaş artık ayyuka çıkmış pek çok zulmün yanı sıra kimlik politikalarını körükliyor, ortak sorunlar etrafında birlikte davranılmasına engel oluyor. Biz kadınlar açısından ise askeri zihniyetin, yöntemlerin hayatlarımıza egemen olması -ki artık evlerde sokaklarda her yerde askeri nizam ve etkileri ortada- başta Kürt kadınları ve bu memleketteki bütün kadınlar için daha fazla şiddet demek. Savaş sadece savaş alanında yaşanmıyor ki. Savaşı sürdürebilmek için bütün toplumun, kurumların militarize edilmesi gerek. Edilmemiş olsaydı bu savaş otuz yıl sürer miydi? Otuz yıllık sıcak şiddetin hayatlarımızdan çıkarılması gerekiyor. Eşzamanlı olarak da hiç durmaksızın militer değerlerin etkilerinin yok edilmesi için çalışılması. Ben ne Ak Parti'den ne de diğer benzeri kurumlardan antimilitarist bir şey bekliyorum. Bence herkes kendi askeriyesini oluşturmak istiyor. Dolayısıyla günlük hayatlarımızda da askeri yöntemin, anlayışın yok edilmesiyle ilgili bir tavır zaten yok. Hükümette de yok, zaten malum, CHP-MHP'de ve devletin diğer kademelerinde de yok.

Büşra: Geçtiğimiz günlerde yapılan BDP kongresinde kadın sayısının yüzde 39'da kalmasının nedeni de bu zaten. Yani bu kadar tutuklama furyası, insan belirlemede zorluk yaratabiliyor.

Nilgün: Kürt halkından bir işgal gücü gibi söz ediliyor devlet, hükümet ağzında, kimi medyada. Kürt halkının son derece haklı türlü talebi bir işgal isteği gibi algılanıyor. Kürtlerden, mesela Irak'ta Amerikalılardan söz ediyormuş gibi söz edilmesi çok sinir bozucu bir şey. Milliyetçilik sadece Kürt halkına yönelik bir dışlama, yok sayma, tehdit olarak kalmıyor, aynı zamanda gördüğümüz gibi Romanlara yöneliyor, kadınlara yöneliyor, transseksüellere, Yahudilere, Ermenilere, farklı düşünce ve inanışlara özellikle kenarlara itilmişlere yöneliyor. Söylemeden edemeyeceğim, hükümetin tarzının, edip eylediklerinin, Kürt halkına olduğu gibi aynı zamanda Tekel işçilerine de yönelik olduğunu düşünüyorum.

Zehra: Çünkü milliyetçiliğin kimliği yok; bir hedefe yönltemezsiniz, bir kere başlattınız mı, herkese yönelir.

Büşra: Liberalizm ve muhafazakârlık ittifakla faşizme kayma eğilimini artırıyor. Para derdi devreye giriyor.

Nilgün: Tabii burada AKP'deki güçlü milliyetçi kesimden söz etmek lazım. Ama asıl söylemek istediğim şu: Benim için savaşı bitirmeye yönelik çözümlerin kimden geldiğinin bir önemi yok. Sen AKP aktördür dedin ya, evet aktördür ama çözümün nasıl geldiği önemli. Açılışın AKP'den geliyor olması muhaliflerde de Kürt hareketinde de bir tepkiyle karşılandı. Savaşın sonuçlarının giderilmesi ve iyileştirilmesine yönelik AKP'den gelecek her türlü öneriyi sevinçle karşılamaya hazırım. Açılım denince hepimiz yine de birazcık umutlandık, çünkü barışa çok ihtiyacımız var.

Büşra: Umutlandık, evet ve diyalog perspektifini de kaybetmemek lazım. Belli somut projelerle ortaya çıkıp "hadi biz hazırladık, sen de bizim yanımıza gel" havası daha doğru bir hava. Tüm kesimleri içeren geniş bir muhalefete ihtiyacımız var. AKP "kendi Kürdünü" yaratmaya çabalayıp onunla konuşuyor. Çünkü gerek DTP'nin, gerek BDP'nin hatta PKK'nin

soldan beslenen ideolojik bir yanı var. Bu hareket, liberal de değil, muhafazakâr da değil. Önerdikleri projelerin çoğu sosyal demokrasi çerçevesinde.

Acil açılım neden oldu, bunun tahlilini de iyi yapmak lazım. 29 Mart'tan tam on beş gün sonra tutuklamalar başladı. Bugün Şubat 2010'a geldik. On bir ay doldurmuşuz. On bir ay içinde sürekli olarak, seçim kampanyası olarak acil açılımdan bahsediliyor. Beş ildeki DTP belediyesinin sekiz il olması, doksan dokuz belediye başkanlığı elde etmesi, anında o kampanyayı başlattı. Kampanyaya da bu asimilasyon hareketi ile başlandı. Bu siyasi tasfiye hareketi hâlâ devam ediyor.

Şimdi en son noktaya geleceğim. Bizim işimiz antimilitarizm ve eylemlerimizin çok daha derin bir noktada olması lazım. Ama unutmayalım ki dünyada feminizm de, ekolojizm de, antimilitarizm de marjinal hareketler. Dolayısıyla işimiz bayağı bir zaman alacak. Barış gruplarının asker kıyafetiyle gelmeleri bence esas sorundu. "Bizim de silahımız var" görüntüsü verilmek istendi. Bu, Osman Baydemir'in küfrüyle eşittir. Arınç'ın Güldal Mumcu'nun odasını basmasıyla eşittir. Çok karmaşık bir şey; bu bizim işimizin ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Baydemir'in küfrü, Arınç'ın oda basması, onların da asker kıyafetiyle görüntü vermesi eşittir. Bizim bu üçüne birden karşı çıkmamız gerekiyor.

Esra: Üçü eşittir dediniz ya bunu anlamayadım. PKK askeri bir yapılanma. Buradan temsilciler de barış görüşmelerine dahil olmaya gelmişler. Hangi kıyafetle geldiği neden önemli? Baydemir'in küfretmesi de siyasal bir temsilciden beklenmeyecek bir şey. Bir yandan o konuşmanın yapıldığı dönem itibariyle beni çok rahatsız etmedi. 14 Nisan'dan itibaren devam eden, bizim Batı'dan baktığımızda aklımızın alamayacağı korkunç bir manzara var Doğu'da. İnsanların canına tak etmiş. Arka planda yaşananlardan, insanlara çektirilen zulümden sonra o cümle nedir ki? Süreklilik arz eden bir siyaset biçimi olsa rahatsız ederdi. Zaten küfürlü konuşma devam edince Kürt kadınlarının duruma müdahale eden açıklaması geldi.

Büşra: Aynı şeyi düşünüyorum, haklısınız. Ben felsefi anlamda tartışıyorum. Felsefi anlamda biz antimilitarist olacaksak, militan lafiyla asker ve ordu lafı bizim için aynıdır. Silahı bırakmak, silahsız var olmak ana amaçsa, sembolik olarak bu kadar siyasi birikimi olan insan kitlesinin temsilcilerinin oradan üstünü değiştirip gelmesi gerekiyordu; bu kadar basit. Aksi durumda nispet yapma izlenimi veriyor.

Siyasal faaliyet diyaloga dayanıyor, değişime dayanıyor ve farka dayanıyor. Siyasal alan sürekli değişim isteyen bir alan. Biz değerlendirmelerimizi feminizm, ekolojizm, antimilitarizm, insan hakları üzerine inşa etmek durumundayız. Siyasal faaliyetten bahsederken ideal konuşmak durumundayız. Bugün siyaseten göstereceğimiz hedef "silah

galiptir” demek olamaz. Buna taviz vermemek için de felsefi olarak diyorum ki asker kıyafetiyle, küfür ve oda basma özünde aynı şeylerdir. O ona kuvvet veriyor, o ona kuvvet veriyor.

Zehra: Bir kere barış istiyorsanız aynı zamanda toplumla da uğraşmanız lazım; çünkü toplumun da değişmesi, o çizgiden yani milliyetçilikten, militarizmden arınması gerekir. Barış sadece taraflar arasında olmaz, aynı zamanda toplumun da karakterinin değişmesi gerekir. Toplumun karakteri değişmezse, barış kalıcı olmaz. Dolayısıyla demokratik bir politika izlemek, özgürlükçü bir politika izlemek, kadından yana bir politika izlemek gerekiyor. Barışın Türkiye’de gelişebilmesi için bunların hepsi çok önemli noktalar. O yüzden elbette ki küfürlü siyasetin iktidar tarafından söylenmesine alışmış bir toplum olarak muhalefetin dilinden çıkmaması, hele ki Kürt özgürlük mücadelesindeki kişilerden çıkmaması gerekiyor. Bu kimimizi rahatsız edebilir, kimimizi rahatsız etmez. Kürt mücadelesi aynı zamanda bir kadın özgürlük mücadelesidir. Kadın özgürlüğü mücadelesinde de kadının ve toplumun tamamen ataerkil sistemden boşanması gibi bir problem var. Yeni bir sistem kurma tamamen demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü topluma dayalı bir sistem kurma ihtiyacı var. Kürt sorununun çözüm sürecinde birçok muhatabı var. BDP de bu işin bir muhatabıdır, çünkü Kürtler ona oy vermiştir. Ada da bu işin bir muhatabıdır, çünkü Kürtler oraya karşı çok hassastır. Bir pencere bile devlet meselesi olurken, Kürtler çok rahatlıkla sokaklara çıkabiliyor. “Hayır, sen ona öyle yaklaşamazsın, senin ona yaklaşımın bana yaklaşımıdır” deyip bu coğrafyada yüz binlerce kişinin katıldığı eylemler gerçekleşiyorsa, İmralı’yı gözden kaçıramazsınız. Silahsızlanmayı konuşacaksınız, bunu BDP ile konuşamazsınız, bunu bu işi direkt yapan kişilerle konuşmak zorundasınız. Dolayısıyla PKK’yi, KCK’yi bu işin dışında bırakamazsınız. Kiminle neyi konuşacağımız, hangisini ne zaman yapacağımız ya da araçlar kullanmanız önemlidir. Bugün “ben PKK ile masaya oturmam” diyebiliyorsan o zaman BDP’nin Kürt cephesinden oluşan siyasi anlamdaki cepheleriyle diyalog kurmasına izin vereceksin. Bir taraftan “BDP’ye sorunu operasyonla, öldürmeyle çözeceğim, gel senle de politika konuşacağım” dersin BDP de bunu yapamaz. Çünkü bu coğrafyada her gün insanlar ölüyor.

DTP aracı olabileceğini açıkça söylemişti. Sekiz askerin esir alındığı dönemi hatırlayalım. Cumhurbaşkanı bu konuda DTP’den ricacı olmuştu. DTP’li vekillerin açıklaması var: “Sayın Gül bizi aradı ve esir askerleri almamız konusunda aracı olmamızı istediler, biz gittik aracı olduk.” Ama hemen arkasından DTP’li vekillere yönelik korkunç bir linç kampanyası da yürütüldü. Dolayısıyla sorunu siz tüm yönleriyle çözmek istiyorsanız, ki bunun içindeki en önemli alanlardan bir tanesi operasyonların durdurulması ve insanların artık ölmeyeceği bir

ortamın yaratılmasıdır, bu da ancak gerçekten tarafların bir şekilde silahlarını bir kenara bırakmasıyla, kalıcı bir ateşkesin bu süreçte sağlanmasıyla olur. Siyaset konuşabilmenin başka bir yolu yok. Bugün Hakkâri'ye cenaze gelirken, İzmir'e, Tokat'a cenaze gelirken, hem askerden hem de gerilladan cenazeler gelirken, siz barışı konuşmakta zorlanırsınız. O yüzden de muhataplarla silahsızlanmayı sağlayabilecek bir tartışma sürecine girilmeli. Silahlar susmadıkça şiddet şiddeti körüklüyor. Bizim böylesi bir durumda ne yapmamız gerekiyor, esas sorun bu. Aslında çözümün resmi nedir, biraz da onu konuşmak gerekiyor.

Esra: Biz açılım sürecini tartışırken hep büyük aktörlerin birtakım davranışlarını yorumlamaya çalışıyoruz; hükümet şunu yapmaya çalışıyor, PKK bunu yapmaya çalışıyor ama aslında mesele, dönüp Meclis'i barışa zorlayacak, genelkurmayı barışa zorlayacak toplumsal muhalefetin ne yapıp edeceği. Manzara şunu gösteriyor; terör söylemi o kadar güçlü ki bunu geriletecek toplumsal bir muhalefet gerekiyor. Sadece hükümetten bir şeyler talep etmekle yetinmeyen, barış kültürünü topluma yaymak için çabalayan bir barış hareketine ihtiyacımız var. Barış talebini ne kadar çok yaygınlaştırırsak taleplerimizi kabul ettirmek için o kadar çok baskı gücü oluşturabileceğiz. Umudu bu şekilde gerçeğe dönüştürebiliriz diye düşünüyorum.

Kadınlar Açılım Tartışmalarının Neresindeydi?

Ayça: Açılım sürecinde kadınlar üzerinden kurulan söylemleri tartışmakla devam edebiliriz. Bu dönemde kadınlık söylemi nasıl kuruluyor ya da kadınlar üzerinden nasıl bir söylem kuruluyor? Bu noktalara bakmak, değerlendirmeyi derinleştirmek anlamında önemli olacaktır. Bu süreç en başta zaten "analar ağlamasın" söylemiyle başladı. Doğrudan kadınlara hitap edildi. Ama aynı dönemde Kürt siyasetinde, kadın hareketinde yer alan pek çok kadın tutuklandı.

Büşra: Milliyetçiliğin en büyük vasfı ordulara erkek doğurmak. Asker doğuran kadınlardan ziyade genç kadınların onuruna, namus kavramının yarattığı baskıya dair sloganlar gerekiyor diye düşünüyorum. Genç kadınların içinde olduğu sloganların ortaya çıkması gerekiyor. Doğurganlık ön planda oluyor. Fakat genç kızlara, yani kişilik geliştirme yaşındaki insanlara çok büyük bir baskı var. Hem tecavüzler hem bu Adıyaman'da yaşanan diri diri gömmeler,

hapse atılmak... Gençlerin onurunu kırma işi bu toplumda çok yaygın. Sadece asker doğuran analar üzerinden sloganlarla yetinmeyelim demek istiyorum.

Zehra: Doğurganlık üzerinden tartışıldığında kadınların iradesi, sadece çocuklarının üzerinden ifade edilmeye çalışılıyor. Bu, kadını yine erkek üzerinden tanımlayan ve diğer yönlerini yok sayan bir durum aslında. Ayrıca kadını var etme koşulu, doğurduğu kızla değil, erkek evlat üzerinden yapılıyor. Kızın öldürülüyor, eşi tarafından şiddete uğruyor ya da başka şeyler yaşıyor olabilir ama kızına ağlayamazsın.

Savaş, kadınlar üzerindeki şiddeti ama her türlü şiddeti tekrar tekrar üretiyor. Türkiye'deki otuz yıllık savaşın en temel sonuçlarından bir tanesi de toplumsal anlamda kadınların birçok hakkını, sokağa çıkma hakkının elinden alınmış olması. Çünkü savaş, toplumu çok ciddi bir korumacılığa itmiş durumda; herkes çocuğunu koruma peşinde. Savaş toplumsal statükoların dağılmasını engellemiş. Ne gibi? İşte namus gibi, aile gibi, yani toplumsal anlamdaki dönüşüme engel olmuş durumda. Kadın aynı zamanda bunun bir baskısı altında. Diğer yandan, örneğin kadınların, kadınlık halleri üzerinden örgütlenmesinin önüne geçiyor. Kadınların yaşadığı temel sorunlardan biri ölümler. Ölümlerin olduğu bir yerde kadınlar kendi haklarından söz edemiyor, kendi hakları için mücadele edemiyorlar. Son on yılda bu durum özellikle Kürt kadınları açısından oldukça değişti. Kadın mücadelesini ve Kürt özgürlük mücadelesini iç içe ele alıyoruz. On yıl önce, savaşın en şiddetli yaşandığı, özellikle faili meçhullerin çok yoğun olduğu dönemde, bir Kürt kadınına "Sen evinde, aile içinde şiddet görüyor musun?" diye sorduğunda, "O ne demek!" der gibi senin suratına bakıp kalıyordu. Bunun nedeni nedir? Sokakta çocuğunun ya da eşinin o gün evine dönüp dönemeyeceğini bilmiyor. Dolayısıyla eşinin ona uyguladığı şiddeti es geçiyor. Bu şiddet illa fiziksel şiddet değil, eşi ona ekonomik şiddet de uygulamış olabiliyor ya da sokağa çıkmasını, ailesi ile görüşmesini engellemiş olabilir. Bu şiddeti görmüyor çünkü ölümün kol gezdiği bir coğrafyada yaşıyor. Ama bugün toplum içerisinde kadının rolünü temelden sarsan bir Kürt kadın özgürlük mücadelesi var. Kadına dair toplumsal değişimi hedefliyor ve birçok alanda da bunu başardığını görüyorum.

Nilgün: Aile içinde kadınların öldürülmesi daha da önemsizleştiriliyor. Bu durum, egemen politikaların sonucu elbet ve her yerde var aslında; ama tabii doğrudan silahlı saldırı olan yerde daha da zor durum.

Zehra: Tabii, egemen politikaların sonucu ama her bölgeye göre bir özgünlük var. Mesela, namus cinayetleri Türkiye'nin her yerinde yaşanan bir şey. Bir yerde adı sevgili ya da kıskançlık cinayeti, bir yerde namus cinayeti; ama sonuçta patır patır kadınlar öldürülüyor. Sonuçta bir erkek, bir kadını öldürüyor. Sebebi, bir yerde dışarı çıkması oluyor, diğer yerde ailenin bir geleneğine uymaması oluyor, başka bir yerde erkeğin dediğini yapmaması... Sonuçta gerekçeler başa baş. Türkiye'deki savaş durumu son otuz yıldır, özellikle de kadın mücadelesini bu anlamda gölgeliyor ve gölgelemekle de kalmıyor, kadının üzerindeki şiddeti tekrar tekrar üretiyor. Nasıl ki Türkiye devleti en çok Kürtler üzerinde, tabii ki başka toplumsal gruplar üzerinde bir şiddet uyguluyorsa toplumda kadın üzerinde de şiddet uyguluyor.

Kadınlık hâllerini otuz yıllık savaşı, milliyetçiliği ve militarizmi tartışmadan ele alamayız. Şiddet toplumu olduk bir kere ve şiddet toplumu olmamızın başka nedenleri de var. Savaşın kadınlar üzerinde etkisini tek başına şiddet olarak da ele alamayız. Savaşın ekonomik maliyeti de var. Biz bugün savaş bütçesini konuşmuyoruz. Bütçeye ilişkin kadınların birkaç eylemi oldu ama maalesef savunmanın bütçesini bu yıl öğrenemedik. Milli savunmaya bütçeden ne kadar pay ayrıldığını, kaç tane savaş uçağının alındığını, ne kadar mermi alındığını, kaç tank alındığını ya da yapılan operasyonların maliyetini bilmiyoruz. Bu para kadınların yoksulluğunu gidermek için kullanılabilir.

Tam bir erkek topluluğuna doğru gidiyoruz, çünkü hep savaş kışkırtılıyor. Demokratik bir toplumda yaşadığımızı düşünelim, yani savaşın olmadığı, başka seslerimizi yükselttiğimiz bir toplumda yaşadığımızı düşünelim. Ne olacak? Kabuklarımızı daha kolay kırmış olacağız. Türkiye'deki çatışmalı sürecin, otuz yıllık savaşın aslında bir ön bahçesi var, bir arka bahçesi var. Ön bahçesinde Kürt sorunu duruyor, görünür olan kısmı bu; ama arka bahçesinde toplumsal sorunlar duruyor. Bunun içinde kadın sorunu var, bunun içinde milliyetçilik var, bunun içinde militarizm var, bunun içinde yoksulluk var, bunun içinde başka başka meseleler var ama maalesef ki ön bahçeyi çözmeden arka bahçeye gidemiyorsunuz, önce ön bahçeden girmek zorundasınız.

Nilgün: Önemli bir soru soruyorsun. Arka bahçedeki sorun ertelenebilir mi yoksa arka bahçe ve ön bahçenin birbiriyle doğrudan bağı nedeniyle eş önemde midir? Ön arka her yer zaten bahçe değil midir? Ön ve arka bahçe birbirini nasıl etkiliyor?

Zehra: Tabii muhakkak etkisi olur ama öyle bir şey ki önce evin ön kapısından girmeyi zorlamak zorundasınız siz zaten. Kürt meselesini çözmeniz gerekiyor ki buradan bir giriş yapabilesiniz ve gerçekten toplumsal sorunlara girebilesiniz. Örneğin Tekel işçilerini konuşuyoruz. Tekel işçileri konusunda sosyal bir devlet ne yapar? Sosyal devlet olması itibarıyla en asgari düzeyde ekonomik yaşam standardını oluşturması gerekiyor. Pekâlâ, savaşa ayrılan bütçeyle bu yapılabilir. İktidar kendi korkuları yüzünden hem kendi toplumunu yoksullaştırıyor hem Tekel, Türk Telekom gibi kurumları, sağlık kuruluşlarını özelleştiriyor. Savaş tüm bunları gölgeliyor. Evin arka tarafına gitmemize engel oluyor. O yüzden de sadece Kürtlerin değil, Türkiye'deki tüm kesimlerin bu savaşın bitirilmesini istemesi, barışı istemesi lazım. Buna geçebilmeniz, bunu insanlarla konuşabilmeniz, tartışabilmeniz için de savaşın bitmesi gerekiyor.

Savaşın bitmesinin gerçekten bugünkü iktidarların yapmış olduğu gibi kafada büyütülen bir şey olduğunu düşünmüyorum. Mesela anadilde eğitimi ele alalım. Türkiye'de herkesin artık ilkokullara kadar İngilizce eğitim gördüğü bir yerde insanların anadilinde eğitim talep etmesi mi problemdir? Bir devlet bu kadar çözümsüzlükten yana olabilir mi deyip duruyorsunuz. Aynadaki bir görüntüyü bu kadar görmemeziğe vurabilir misiniz? Türkiye'nin kendisi ile yüzleşmesi gerekiyor. Kadınlar olarak bizim kendi taleplerimizi meydana çıkarmamız gerekiyor.

Nilgün: Zehra ön bahçe, arka bahçe tariflemende bir şeye takıldım. Yanlış da anlamış olabilirim, “önce Kürt meselesi çözülmeli ki diğer konulara geçebilelim,” sözün. Bu yıllar önceki sosyalizm gelecek ve kadınlar kurtulacak laflarını aklıma getirdi. Ertelemekten bahsetmediğini biliyorum aslında ama yine de iyi anlamak istedim. Bence milliyetçiliğin, militarizmden kaynaklı sorunların çözülmesinin yatak odalarımıza kadar girmiş olan zihniyeti, azmış cinsiyetçiliği aşındırmakla ciddi bir ilişkisi var. Her ikisiyle birlikte, aynı güçle ve aynı zamanda uğraşmak gerekiyor. Demokratik Özgür Kadın Hareketi olarak erkek egemenliğine karşı mücadeleyi ertelemekten yürütüyorsunuz fakat; elbette savaş varken nasıl ki demokratikleşme olmaz, aynı biçimde kadınların özgürleşmesi de mümkün olmaz,

yoksulluk varken de özgürlük olmayacağı gibi.

Zehra: Söylediklerim yanlış anlaşılmasın. Kadın sorununun çözümünü Kürt sorununun çözümünden sonraya ertelemiyoruz. Demokratik Özgür Kadın Hareketi olarak biz ikisini eş gördük. Bizim için Kürt sorunu eşittir kadın meselesi. Kadın sorunu nasıl çözülür diyoruz? Yeni bir toplum ütopyasına, yeni toplumun iskeletini oluşturacak olan düşünsel yapılarla ihtiyacımız var. Bugünkü sorunlar demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü bir toplumun var olmasıyla aşılabilir.

Nilgün: Anladım. Annelikle ilgili bir şey söyleyeceğim. Malum, özellikle savaş zamanlarında ailenin kutsallığı, kadınların evle ilgili rollerinin ne kadar önemli olduğu daha çok vurgulanıyor her türlü egemen tarafından. Feministler olarak annelik kavramıyla uğraşmakla birlikte sözlerimizi yeterince güçlü olarak söyleyemedik. Fakat bu memlekette annelik, sosyalist/komünist muhalefet tarafından da kullanılmıştır, biraz azalsa da hâlâ kullanılıyor. Kürt hareketi de kullanmıştır. Ancak özellikle son zamanlarda Kürt kadınların annelik rolüne sıkıştırılmalarına karşı tutum aldıklarını görüyoruz. Ciddi olarak tartışılıyor. Elbette gerçekten de insanların çocuklarının öldürülmesi, ölüme yollanması ne kadar korkunç.

Büşra: Biz kadınlardan bahsederken genellikle anne, ev kadını gibi, tekil kimlikleri varmış gibi bahsediyoruz. Halbuki erkeklerden bahsederken çoğul kimliklerden söz ediyoruz. Kadınların da çoğul kimliği var. Şimdi her birimiz hem ev kadınıyız, hem anneyiz, hem çocuğuz, hem akademisyeniz, hem sanatçısınız, hem işçiyiz, mimarız vs... Kürt ve Türk kadınlarına çoğul kimlik sahibi olduğumuzu ve iç dünyamızda çeşitlilik olduğunu aktarmak çok önemli. O iç çatışma dediğimiz şeyin bile çoğulluğun göstergesi olduğunu söylemek gerekir.

Esra: “Analar ağlamasın” söylemi üzerine bir şeyler söylemek istiyorum. Dediğiniz gibi, açılım bu sözü öne çıkararak başladı. Analar ağlamasın talebinden daha yakıcı bir şey olamaz. Tabii ki anneler ağlamasın. Söylediğiniz gibi, hepimiz çoğul kimliklere sahibiz. Kadınlar ağırlıklı olarak toplumda bakım işlerini üstleniyorlar. Yaşamlarının büyük bir kısmını çocuklarını yaşatmaya adıyorlar. Yaşamı, hayatta kalmayı yeniden üretiyorlar. Ve öyle bir şey

oluyor ki bir gün bu çocuklar kendi rızaları olmadan zorunlu olarak askere alınıp ellerine silah tutuşturulup bu ülkenin vatandaşını, kardeşini öldürmek üzere bir savaşın içine itiliyor. Orada, kadınlar açısından çok korkunç bir durum var. Savaşın kuralı şu: Ya bir katile dönüşeceksin ya da yaşamını kaybedeceksin. Çocuklarını yaşatmak için hayatını adayan anneler ya çocuklarının cenazesini karşılıyor ya da bir katili. Kadınların böyle bir kaderi yaşamaya bırakılması tabii ki kabul edilemez. Bu nedenle tabii ki analar ağlamasın.

Sadece tek bir kesimin annelerine de seslenilemez. Asker anneleri ağlamasın, gerilla anneleri ağlamasın ya da oyun çağındaki çocukları alınıp hapse tıklan anneler de ağlamasınlar. Protestolara katıldığı için orada öldürülen gencin annesi de ağlamasın ya da koyunlarını otlatırken bir patlayıcıya denk gelip hayatını yitiren bir kız çocuğunun da annesi ağlamasın.

Büşra: Babası da ağlamasın.

Nilgün: Eş, kardeş, sevgili de. Bence anneler ağlamasın sözünü hiç kullanmayalım. Annelik çeşitli kadınlık durumlarından sadece biri. Var olan hali de bizlere öğretilmiş hali. Aslında kadınlar hem çocukları için hem de barış için mücadele ediyorlar. Kadınların sadece çocukları için mücadele ettiğini söylemek barış için mücadele ettiğini, anadili için, yoksulluğa, maruz kaldığı her türlü şiddete karşı mücadele ettiğini yok sayıyor. Tabii bir de savaştan sadece anne olanların zarar gördüğünü işaret ediyor. Aynı zamanda yerleşik annelik anlayışını, yaşayışını yeniden üreterek anne olan, olamayan, olmak istemeyen kadınlar arasındaki yaratılmış hiyerarşiyi güçlendiriyor.

Esra: Tabii ki kimse ağlamasın. Sadece, annelerin hayatı üretme konusunda farklı bir rolü olduğuna dikkat çekiyorum. Rollerle ilgili olabilir, öğretilmiş olabilir ama somut durum bu. Annelik bir kadınlık durumu ve bu yok sayılamaz. Bence tam tersine, anneler ağlamasın denirken kadınlar pasif, edilgen bir pozisyona itiliyor. Açılımı yapacak olan hükümet kendini gözyaşını dindirecek kurtarıcı bir güç olarak ortaya koyuyor. Açılım döneminde “anneler ağlamasın” sözünün somut gerçekliği yok. Annelerin ağlamaması isteniyorsa silahların susturulması, tutuklu bulunan tüm çocukların serbest bırakılması gerekiyor. Bu olmadıkça daha çok anne ağlamaya devam eder.

Analar ağlamasın sözünü değil, savaşın kadınlar üzerindeki etkisi, mağduriyetinin sadece annelik durumu üzerinden ortaya konmasını eleştiriyorum. Çünkü bu durumda analar ağlamasın söylemi, pek çok kadın mağduriyetini gizleyen, görünmez kılan bir söyleme dönüşüyor. Kürt Kadın Hareketi'nin çalışmaları zorunlu göç ya da anadilin bir kadın sorunu olduğunu ortaya koyuyor. Zorunlu göçle birlikte yerlerinden edilen kadınlar dilini bilmedikleri başka bir coğrafyada sıfırdan bir hayat kurmaya çalışıyorlar. Tüm toplumsal ilişki ve dayanışma ağlarından koparılmış bir şekilde. Savaş döneminde kadınlara yönelik taciz ve tecavüzün sistematik bir savaş politikası olarak uygulandığını biliyoruz. Bu tarihle nasıl hesaplaşılacak? Buradaki kadın mağduriyetleri nasıl açığa çıkarılacak? Biz kadınlar olarak bu durumu nasıl görünür kılacağız, daha fazla kadının bu mağduriyetleri bilmesini ve sahiplenmesini nasıl sağlayacağız? Bu mağduriyetlerin giderilmesi için nasıl politikalar geliştireceğiz ya da seçtiğimiz siyasetçilerin bizim taleplerimizi yerine getirmesi için nasıl baskı uygulayacağız?

Nilgün: Mesela Başbakan, “en az üç çocuk doğurun” dedi. Bu, doğrudan savaşın sürdürülmesine, erkek egemen düzenin sürdürülmesine yönelikti. “Açılım yapalım, analar ağlamasın” başlığı “en az üç çocuk doğurun” sözü ile eşzamanlı kullanıldı. Üç çocuk sözünü ilk duyduğumda bir savaş hazırlığı hissiyatına kapıldım. Öyle ya, zaten kalabalık bir memleket burası, niye daha fazla? Elbette en başta “üç çocuk doğurun” demek kadınların eve kapatılması, bakım emeğinin altında ezilmesi demek.

Esra: O üç çocuğu kim doğuracak mesela? Bu mesaj kime veriliyor, tüm kadınlara mı? Bence Kürt kadınlarına verilmiyor. 90'lı yıllarda hatırlarsınız Kürtlerin yoğun yaşadığı yerlerde ÇATOM'lar eliyle Kürt kadınlarına yönelik doğum kontrol kampanyaları örgütlenmeye başlanmıştı. Bunu o dönem Kürt nüfusunun geriletmesine yönelik bir politika olarak değerlendirmiştik. Kürt nüfusunun artışının durdurulmaya çalışılması bir kadın sorunu ve bugün tartıştığımız çocuklar meselesinden bağımsız bir şey değil. 90'lı yıllarda Kürt çocuklarının doğmaması için bir kampanya yürütüldü. Bu kampanya kadın sağlığı, kadının kendi bedeni üzerindeki denetimi gibi “feminizan” argümanlarla pazarlandı. Ama doğması engellenmeye çalışılan o çocuklar doğdular. Bugün ise doğması istenmeyen çocuklar eylemlere katıldıkları için terörle mücadele kapsamında yargılanıp toplu olarak cezaevlerine gönderiliyorlar.

Nilgün: “En az üç çocuk doğurun” sözünün milliyetçi yanı çok güçlü. Aynı zamanda muhafazakâr bir partinin aileye, kadının annelik rolüne verdiği önemi gösteriyor. Bir yandan Türk milliyetçiliğini kışkırtıyor, ama bir yandan da geleneklere ne kadar bağlı olduğunu bütün topluma söylüyor. İktidar açısından çok zekice bir politika, ama biz buna yeteri kadar cevap veremedik.

“Namusumuz Özgürlüğümüzdür”

Büşra: Bir de namus meselesi üzerine biraz tartışmak istiyorum. DÖKH’nin başlattığı kampanyada “namusumuz özgürlüğümüzdür” sözüne karşı çıkmış. Bunu anlayamadım. Şimdi namusun ne demek olduğuna bakalım. Namusun etimolojik kökü belli bir kural ve yasayla bağlantılı bir şey. Bana sordukları zaman namusu “insanın özüyle sözünün bir olması”nın adı olarak açıklamıştım. Namus yanlış bir şekilde kadın ve toprak üzerinden, ele geçirme mantığı üzerinden kullanıldığı için o kelimedenden soğumuş durumdayız. Oysa namus anayasa gibi bir şey, bireysel tutarlılık yani.

Nilgün: Namus kavramına olumluluk yüklenerek kullanılması bana pek iyi gelmiyor. Büşra söylediğin kurallara bağlı yaşamak da karşı çıkacağımız bir şey gibi geliyor. Hem o zamanki kurallar da kadınlara karşı zaten. Namus kadınlar açısından o kadar çok olumsuz mânâyla yüklü ki. Vatanın işgali de kadının namusuyla eşleşiyor, sınırı da. İşte gazeteci Fatih Altaylı “ordu, kadınların bacak aralarını koruyor” diyor. Büyük bir tv ve gazetede önemli biri olarak çalışmaya devam ediyor. Dağar taşlar, “vatan, sınır namustur” yazıyor. Kadınlar için namuslu-namussuz anlayışı da çok önemli bir sorun. Bu ayrım kadınlar arasında yaratılmış bölünmeye, hiyerarşilere yarıyor. Kadınlar arasındaki nifakla ve namus meselesinin kadınlar için ne kadar kötü olduğuyla ilgili derdi olan kadınlar olarak bizler de günlük hayatlarımızda bu namus lafının ifade ettiklerinin dışında kalamıyoruz her zaman.

Esra: *Feminist Yaklaşımlar* içinde namus konusunu tartışmıştık. Namus, içeriği sürekli değişen etik bir değer olarak ortaya konuyor. Erkek egemen zihniyetin kadın bedeni ya da kadınların davranışları üzerinden tanımını var. Biz kadınlar ve feministler olarak böylesi bir

namus anlayışını tabii ki kabul edemeyiz. “Bedenimiz bize aittir ve bunun üzerindeki her türlü tahakkümü reddediyoruz” diyoruz. Benim giydiğim kıyafetin, yaptığım bir davranışın, gecenin bir saatinde nerede olduğumun erkekleri memnun etmemesi namussuzluk için bir kistas olamaz. O zaman karşımıza şöyle bir soru çıkıyor: Namus gibi bir değer olduğuna göre, kadınlar olarak, feministler olarak biz bunun altını nasıl dolduracağız; yani neye namussuzluk diyeceğiz? Bir kadının özgürlüğüne el uzatmak, onun iradesini kırmak namussuzluktur. Erkeklerin, askerinin, polislin kadınlara tecavüz etmesi namussuzluktur. Listeyi uzatabiliriz. Namus kavramının altını kadınlar olarak nasıl dolduracağımız, nasıl bir etik değer üreteceğimiz çok önemli.

Büşra: Namus bence bir tek yalan söylemekle ilgilidir. İçinden geçenle, gösterdiğinle yaptığının aynı olmamasıyla ilgili bir şeydir. Her bireyde çoğul kimlik olduğu gibi her toplulukta da çoğul kimlik var. Bunları birbirine benzettiğimiz zaman çoğul kimlikler açısından bireysel olana biz belkemiği diyoruz, tutarlılık diyoruz mesela, değil mi? Bu çoğulluğun içinde bir sürü şey var: Mesleki aidiyetin, ırki aidiyetin, dil aidiyetin, cinsiyet aidiyetin, nesil aidiyetin... Bu aidiyetler içinde bir denge kurarak bir birey haline geliyorsun; bir belkemiği, tutarlılık oluşturuyorsun. Bence namus bu tutarlılık içinde olmaktır. Bireysel kural ve yasa dediğimiz, seneler içinde oluşturduğumuz çoğul kimliklerden yoğrulmuş belkemiğimiz. Topluluklar içinse anayasaya benzeyen bir şey, yani bir sözleşme metni, kurallı bir demokrasi, hukuk devleti demek. Farklı olanları eşit düzeyde görerek, uyulması gereken ortak kuralları koyuyor ki belli bir tutarlılık içinde yaşamını geliştirebilsin.

Nilgün: “Namusumuz Özgürlüğümüzdür” kampanyası bildiğim kadarıyla son derece doğru bir kampanya ama başka türlü de başlıklandırılabilirdi diye düşünüyorum. Namus lafı için nasıl doldurursak dolduralım kullanıldıkça yeniden ürüyor. Yeni bir dil oluşturmaktan söz ediyoruz, başka bir hayat tasavvur ediyoruz aslında. Bazı kavramlar var ki ne yapsak önceden yüklenenlerden kurtarmak mümkün olmaz. Bu yüzden bazı kelimeleri terk etmek lazım. Namus da bunlardan biri gibi geliyor bana. Misal, şehit lafı...

Zehra: Kadın Barış Hareketi’nde kadın dili meselesini konuşuyoruz. Demokratik açılım gündeme geldiğinde “akil adamlar çıksın, bu sorunu çözsün” deniyordu. Kadınlar, “Akil adamlar var da akil kadınlar yok mu?” tartışmasını başlattılar. Toplumda bir farklılık yaratan ya da toplumdaki her şeyi erkek gibi algılamayan farklı bir bakış açısı geliştirmeye çalışıyoruz.

Ama bence Türkiye'deki hem feminist örgütler hem Demokratik Özgür Kadın Hareketi, Kürt kadınları, hem çeşitli düzeylerde kadın mücadelesine emek veren kadınlar olarak kavramlarda bir ortaklık yakalamalıyız. Hangi kavramın içini nasıl doldurduğumuzu tartışmalıyız. Bunları ortaklaştırarak mücadele alanları yaratmalıyız.

Nilgün'ün sloganına karşı çıktığı DÖKH'ün başlattığı Namusumuz Özgürlüğümüzdür Kampanyası'nın Kürtler üzerinde yarattığı etki çok farklı. Gerçekten namus kavramını sorgulanabilir hâle getirdi. İnsanların hem kendini sorgulaması, hem ataerkil zihniyeti sorgulaması, hem kadını koyduğu yeri, yani evin içindeki kadını, kızını, annesini, kardeşini koyduğu yeri sorgulaması açısından erkekler cephesinden de çok önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

Kürtler içinde kadınların farklı yerleri var: Kürtlerin kadın gerillaları var. Kadınlar özgürlük alanı olarak bunu ifade edip dağa çıkıyorlar. Bunu sadece elinde silah, savaşı yürütmek için yapmıyorlar. Kadın ailesinden, kocasından, toplumdan boşanarak, tüm ataerkil kimliklerden boşanarak dağa gidiyor ve ben kendimi yeniden yaratacağım diyor. Dolayısıyla bununla tanışmış olan bir toplum var. Ama dağdaki gerilla kadın eşittir evdeki kadın değil. BDP'deki siyaset yapan, DÖKH'de politika yapan kadın eşittir evdeki kadın olmayabiliyor. Dolayısıyla da bizim bu kampanyamız, ev hâlini sorgulamaya neden oldu.

Bunun için ne yapıldı? Yüzlerce kadınla toplantılar alındı. Namus kavramının bizim için ne olduğu, kadının namus olmadığı tartışıldı. Kadınlara “namus sen değilsin; o kadar ezme ezilme ilişkisinin içinde namus sen olamazsın, başka başka şeyler namustur. Kendinle bunu eş tutma. Senin vekâletin, kadınlık hâllerin namus değil. Tam tersine namus toplumla erkeğin girmiş olduğu ilişkilerdir” dedik. Bu toplantıların kadınlar ve erkekler üzerinde etkileri oldu. Diyarbakır'a gittiğinizde bir erkeğe neyin namus olduğunu sorduğunuz zaman, “namus kadın değildir, namus benim sözümdür” diyebiliyor. “Benim haksızlığa ne kadar karşı geldiğimdir” diyor. Bu anlamda etkisi oldu.

Batı'daki namus algısıyla Doğu'daki birbirinden çok farklı. Batı'da normal görülen bir davranış Doğu'da farklı algılanabiliyor. Namus kadın ve toprak üzerinden tanımlanıyor. Doğu'da hâlâ aşiret bağlarının güçlü olduğu, kapalı, feodal toplum yapılarıyla

karşılaşılabiliyoruz. Bu durum, Kürt coğrafyasında, bilinçli olarak yaşatıldı. Bu feodal ağlar içinde Kürt kadınlarına tanınmış özgürlük alanları da var: Aile içinde bir sözü vardır. Örneğin bir aşiret kavgasında bir Kürt kadınının başörtüsünü atma meselesi kavgayı bitirir. Kürtlerde kadınların adıyla anılan çok fazla aile de var. Mesela, Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt taraflarında kadınla anılıyor. Ayşe'nin aşireti deniyor, baba adıyla anılmıyor. Ya da birini tanıtırken Ayşe'nin oğlu, Fatma'nın oğlu derler; annenin adıyla anarlar. Bunun yanında dengbej kadınlar var. Kürtlerin geleneklerinin tamamen baskıcı ve kötü olduğu kanaatinde değilim. Ama kadınlar üzerinden kurulan bir namus anlayışı var. Kampanyamızda erkeğe, aile yapısına ve kadına bunu sorgulattık. Örneğin bizim “namus sen değilsin” dememiz, kadınlar açısından da o kadar kabul edilebilir bir şey olmadı. “Ne demek istiyorsun?” dediler.

Bir yıllık bir kampanyaydı ama DÖKH'ün son konferansı ile birlikte bu kampanyanın sürdürülmesine dönük bir eğilim çıktı.

Kadınların Barış Mücadelesi ve Yürütülen Çalışmalar

Ayça: Açılım süreciyle birlikte muhalif alanda çeşitli barış inisiyatifleri oluşturulmaya başlandı. Barış İçin Kadın Girişimi bunlardan bir tanesi. Bu dönemde kadınların yaptığı çalışmalar, bu çalışmaların kazanımları ve eksik kalan yanları üzerine konuşabiliriz.

Nilgün: İstanbul'dan söz edersek eğer Barış İçin Kadın Girişimi öncesinde, yıllar boyunca kadınların oluşturduğu pek çok barış platformu, inisiyatifi kuruldu, dağıldı, süreklilik sağlayamadı. Feminist bir analiz ve yöntemle kendisini ifade edecek sürekliliği olan savaşa karşı bir duruşa bütün kadınların çok ihtiyacı olduğunu bildiğimiz hâlde aslında uzunca bir süre suskun kaldık. Barış Türkiyeli kadınların, hepimizin derdi aslında. Yakın zamana kadar bu meseleyi Kürt kadınlarıyla dayanışma olarak ortaya koyduğumuz için sesi soluğu güçlü bir kadın barış hareketi yaratamadık, barışa niye ihtiyacımız olduğunu bütün yönleriyle dillendiremedik.

Mart nisan aylarında Demokratik Özgür Kadın Hareketi'nden arkadaşlarımız tutuklandığı

zaman da DÖKH'li kadınlarla dayanışma inisiyatifi olarak mektuplar yazdık, eylemler yaptık.

Sonraki süreçte Barış İçin Kadın Girişimi olarak savaşın doğrudan hedef aldığı kadınların Kürt kadınları olduğunu ama savaşın Kürt olmayan kadınları da hedef aldığını söylüyoruz artık.

Bütün kadınların barıştan çıkarı var. Barış İçin Kadın Girişimi'nde ortak noktalarımızdan biri bu. Ancak hâlâ bütün kadınların barışa ihtiyacı olduğu ya da savaşın bütün kadınlara zarar verdiği sözünü çok derinleştiremedik, politikalarımızı tam kuramadık. Bunda tabii bir derdinizi politik bildiri haline getirirken, her zaman doğru cümleleri kullanmak, kimsenin adına konuşmuyor olmanız, kimseye bir şey öğretmiyor olmanız gerekiyor. Bir de bu tür platformlarda bir yığın şeyin de ortalaması alınır. Ortaklaşabildiğimiz noktaları dile getiriyoruz. Bir yandan da hayat! Bir yerde bir kadın öldürülüyor, burada yine tutuklamalar devam ediyor. Bu işi layıkıyla yapamıyoruz diye düşünüyorum. Bir de malum çok ciddi cinsiyetçi, milliyetçi bir propaganda var ve devletin ideolojik aygıtları bizden daha güçlü.

Savaşın cinsiyetçilik, milliyetçilik, homofobi, yoksulluk, ırkçılık sorunlarıyla nasıl da iç içe olduğunu iyi anlamamız, çok konuşmamız gerekiyor. Ya da barış olduğunda sorunlarımızın çözümü için önümüzün nasıl açılacağını iyi bilmemiz gerekiyor. Barış İçin Kadın Girişimi, merkezi olmadan, ister barış noktası ister başka şekillerde, farklılık ve benzerlikleriyle birbiriyle ilişkili olarak her bir yerde olsun istiyoruz.

Bir de barış hareketinin büyük sözlerle, büyük eylemlerle kurulacağı kanaatinde değilim. Hepimiz için çok yorucu bir süreç bu. Küçük küçük adımlarla iyi düşünerek, konuşarak, yatay ilişkiler içinde yol almalıyız. Girişimde ortak noktalarımız milliyetçiliğe, cinsiyetçiliğe, homofobiye, militarizme karşı olmak. Ne kadar zorlu bir yol.

Zehra: Nilgün'ün söylediği gibi savaş sürecinde kadınlar barıştan yana taleplerini yıllar boyu dile getirdiler. Bazen sesleri güçlü çıktı, bazen seslerini duyuramadılar. Seçimlerden sonra DÖKH mensubu kadınlar tutuklandığı zaman biz de bir şeyler yapmalıyız diyerek toplantılar

yaptık. Tam o dönemde biraz önce vurguladığım “akil adamlar olmalı ve iş yapmalı” sözü üzerine kadın mücadelesi yürüten bir örgüt olarak “toplum için düşünen, söz söyleyebilecek kadınlar yok mu?” diyerek bu sürecin çözümünde kadınların da söz hakkı olduğunu göstermek ve birlikte söz üretmek gerektiğini düşündüğümüz için Diyarbakır’da toplantı çağrısında bulunduk. O çağrı üzerine Diyarbakır’da iki yüzün üzerinde kadın toplandı. Bu çok önemli; çeşitli kesimlerden kadınlar geldiler. Türkiye’de Kürt sorunu tartışılıyor ama kadınlar bu konuda sözlerini söyleyemiyor, söylese bile sesini duyuramıyor. Dolayısıyla “biz birlikte olursak, birlikte yürürsek, sözümüzü ve sesimizi hem daha iyi söyleriz hem daha iyi duyururuz” dedik. Sonrasında bir dizi toplantılar, forumlar, şenlikler, şöenler yapıldı.

Hemen hemen herkesin hemfikir olduğu ortak nokta ölümlerin durması gerektiği. Berçelan Yaylası eyleminde kadınlar operasyonlara karşı olduğunu gösterdi. Eşzamanlı olarak dört yüzün üzerinde kadın Taksim Meydanı’nda Berçelan’daki kadınları desteklemek için barış nöbeti tuttu. İstanbul’da bir forum oldu. Maçka Parkı’nda kadınlar barış şenliği düzenlediler ve birçok kadın sanatçı da bu işe destek verdi. Kadınların barış dilini oluşturmak amacıyla savaştan nasıl etkilendiğimizi tartıştığımız forumlar düzenledik.

Yaptığımız forum ve tartışmalarda ortaya şu çıktı: Türkiye’de her kesimden, her kimlikten kadın barışı ne kadar çok isterse, barış da o kadar yakın olur. Pek çok kesimden kadınlarla tartışmalar başladı. Uzun erimli, ufak adımlarla, halka halka genişleyen bir hareket başlatmak istiyoruz. Tartışmalar devam ediyor. Kadına yönelik şiddeti Türkiye’de yaşanan savaştan bağımsız düşünemeyiz. Yoksulluk da kadına yönelik bir şiddet biçimi. Yine sosyal haklar meselesi çok önemli. Sığınma evlerinin artmasından ev içindeki emeğimizin görünür olmasına, sağlıktan yararlanmaya kadar pek çok sorunun kaynağında savaş olduğunu çıkarmaya çalıştık. Bu çalışma sadece İstanbul’da yürümüyor. Ankara’da, Diyarbakır’da, İzmir’de, Antakya’da, Van’da, Adana ve Mersin’de de kadınlar barış sürecini tartışıyor ve bu konuda stratejilerini oluşturuyorlar. Son bir buçuk, iki aydır da barış noktaları eylemleri başladı. İstanbul’da dört haftadır üst üste oldu. Şimdi Ankara’da üç haftadır üst üste yapılıyor. Gittiğimiz her yerde kadınların barış noktasını oluşturmaya çalışıyoruz.

Kadınların barış üzerine konuştuğu her zemini barış noktası olarak tarif ediyoruz. Örneğin Esenyurt’ta şubat ayında bir çalışmamız olacak. Tüm gün boyunca Esenyurtlu kadınlarla ama Türkiye’nin her kesiminden kadınlarla orada gün boyu çadırımız olacak ve çadırda kadınlık

hâllerimizi, savaşı ve barışı konuşacağız. Esenyurtlu kadınlarla birlikte örgütlenen bir şey bu. Kendimiz örgütleyip götürmüyoruz.

Bir ağ oluşturmayı ve halka halka büyüme meselesini çok önemsiyoruz. Çünkü barışa ilişkin o kadar çok söz söyleyen kadın var ki öncelikle bizim bu söz söyleyen kadınlar olarak ortak bir söz ve hareket birliği yakalamamız gerekiyor. Bu girişimde kadın örgütleri, feminist kadınlar, bağımsız kadınlar, birçok siyasi partiden kadınlar, sosyalist kadın örgütleri var. Bunun Türkiye açısından gerçekten önemli olduğunu düşünüyorum. Kartal'daki barış noktası eylemimizi Kartal Kadın Platformu örgütledi. Kartal'da eylemi esas örgütleyenler sendikalı kadınlardı. Bu bizim için çok önemli bir şey. Bunlar bizim halka halka büyümemizin zeminini oluşturuyor.

Her yerde, herkesin, barış noktasını oluşturmasını, barışı meselesini vurgulamasını amaçlıyoruz. Geçtiğimiz günlerde Romanlara karşı girişilen saldırılara karşı İstanbul'da kardeşlik sofrası eylemi yapıldı. Biz eyleme katıldık ve orada da barış noktamızı kurduk.

İktidar, hükümet kadınlara kapalı. Maçka Parkı'ndaki şenliğimizde Kadın Barış Girişimi'nin bir üyesi olan Sebahat Tuncel'in hükümete bir çağrısı olmuştu: "Eğer barışı gerçekten konuşacaksanız, biz kadınlar buradayız, gelin bizimle de konuşun, bir de kadınların taleplerini dinleyin" dedi. Muhatap alınmamamız açılımın kadınlara, kadın sözüne ne kadar kapalı olduğunu gösteriyor. Örneğin Ankara'da Kadın Barış Girişimi olarak gittiğimiz Meclis eyleminde bütün parlamenter kadınlarla görüşmeyi istedik. Ama AKP'li kadınlar bizimle görüşmek için randevu verdikleri hâlde randevularına gelmediler.

Savaşı Türk kadınların meselesi haline getirmek istiyorsak, gittiğimiz yere göre konuşmamız gerekiyor. Örneğin sendikadaki bir kadınla konuşuyorsak, savaşın onun hayatına etkisi üzerinden konuşmamız gerekli. Örneğin Artvin'de, Antakya'da kadınlar toplantı almak istiyorlar; şimdi siz gidip onlara "savaş var" deseniz "benim coğrafyamda yok, ben bu savaşı yaşamıyorum, bu eylemleri görmüyorum" diyecek. Önemli olan savaşın oradaki etki alanlarını açığa çıkarmak.

Esra: Barış meclisleri, Barış İçin Kadın Girişimi ya da Sanat Girişimi gibi sivil inisiyatiflerin oluşması çok önemli. Bu meselenin çözümü devletle PKK arasında halledilebilecek bir şey olmaktan çoktan çıktı. Etkileri tüm topluma nüfuz etmiş bir sorundan bahsediyoruz. Burada

asıl mesele toplumun barışa ikna edilmesi ve bunun gerçekten bir ihtiyaç olarak çok güçlü bir şekilde dillendirilmesi. Bahsettiğiniz gibi çerperini genişleten ve sürekliliği olan bir barış ve demokrasi hareketine ihtiyacımız var. Ancak şu anda bu tarz bir hareketten bahsedemiyoruz. Tekel işçilerinin eylemleri güçlü bir etki yarattı. Ancak işçi mücadelesinde özgürlükler talep eden bir hareket gelişmiyor. Az önceki bahçe benzetmesine dönecek olursam asıl arka tarafta yapılanlar bahçenin önünü açabilecek.

Biz taleplerimizi yetkililere iletmekle yetiniyoruz. Taleplerimiz ne? Askeri ve siyasi operasyonların durdurulmasını, cezaevinde tutuklu bulunan çocukların, KCK operasyonları kapsamında tutuklanan 1500 kişinin serbest bırakılmasını, savaş suçlarının, savaş döneminde kadınlara yönelik mağduriyetlerin açığa çıkarılmasını istiyoruz. Biz hükümetle ya da seçilmiş temsilcilerle Meclis'e gidip konuşuyoruz ya da taleplerimizi iletiyoruz. Bugünkü koşullarda bizi muhatap alıp adım atmayacakları çok açık. Tabii ki sonuçta Meclis çözüm noktası olacaktır. Ama bunun yolu milyonlarca insanın barışı talep etmesinden geçiyor.

Bu ülkede bir savaş olduğunu bilmeyen ya da bunu savaş olarak görmeyen çok büyük bir kesim var. Çoğunluk bunu bir terör sorunu olarak görüyor ve teröristlerle mücadeleyi destekliyor. Mesela Berçelan eylemiyle aynı gün Taksim'de barış nöbeti tuttuğumuzda yoldan geçen insanlar gelip bizimle konuştular. İnsanların ölmesini istemediklerini söyleyen çok kişi vardı. Ama konuşmalarımızın sonrasında "Kürtler de şunları yapıyor" cümleleri geliyordu. Hatırlarsınız geçen haftalarda DÖKH'ün tutuklamalara karşı yaptığı oturma eyleminde, açıklama metni okunduğu sırada yoldan geçen biri kadınlara "sen ne söylüyorsun, her gün askerler ölüyor" diye bağırmişti. Şimdi biz birtakım metinler yazıyor, açıklamalar yapıyoruz ama bunların hayattaki karşılığı ne kadar oluyor? Gittiğimiz yeri ne kadar değiştirebiliyoruz?

Bizim yaptığımız eylemler sadece basın açıklamalarıyla sınırlı kaldığı sürece dar, içekapanan ya da etrafa çok temas etmeyen çalışmalar oluyor. Sadece bir basın açıklamasıyla bu toplumsal algıyı değiştiremeyiz. Zehra az önce yürüttükleri namus kampanyasında mahalle mahalle gezdiklerinden, tek tek kadınlarla konuştuklarından, bir tartışma ortamı kurduklarından bahsetti. Bu tarz bir barış faaliyetinin yaratacağı etki bambaşka olur. Barış inisiyatiflerinin artması çok önemli; ama şu an için bunların toplumsal olarak sahiplenilme alanı çok çok zayıf. Dolayısıyla biz nasıl çalışmalar yapabiliriz ki daha fazla kesime nüfuz edebiliriz?

Barış meclisleri ya da barış noktaları dediğimiz şey; işyerlerinde, okullarda, mahallelerde, akademilerde yaygınlaşıp insanları işin içine katmadığı sürece kendi aktivistlerini ya da destekçilerini genişletmediği sürece barışın sağlanması mümkün değil diye düşünüyorum. En

önemlisi barış noktalarının ya da barış meclislerinin gerçekten hayatın şekillendiği yerlerde örülebilmesi. Barış İçin Kadın Girişimi'nin toplantılarını takip ettiğimde, orada pek çok akademisyen, yazar, gazeteci, sanatçı, sendikalı kadın görüyorum. Bu kişiler olarak bizler kendi alanlarımızı ne kadar barış noktasına çevirebiliyoruz? Akademiler içinde bireysel olarak tutarlı bir söylem kurmanın ötesine geçip barış mücadelesini ne kadar yaygınlaştırıyoruz? Akademiye faaliyet gösterenlerin yorumlar, değerlendirmeler yapması önemli ama ortak kayguları paylaşan akademisyenlerin üniversitelerin barış noktalarına dönüşebilmesi için neler yapacakları çok daha önemli bir yerde duruyor. Ya da basın yayın alanında çalışanlar medyanın savaş propagandasını kırabilmek için ne kadar birlikte hareket edebiliyor? Aslında herkesin kendi alanında barış mücadelesinin aktivisti olabilmesi çok hayati bir yerde duruyor. Taksim Meydanı'nda değil, kendi alanlarımızda aktivizm örgütleyip oralardan bir dönüşüm sağlayabilmemiz çok önemli.

Taksim Meydanı'na ya da Cevahir Alışveriş Merkezi'nde eylem yapıp gidiyoruz ama bu eylemler orada kalan insanlara ne bırakıyor? Bildiriler hatırlanmıyor, okunmuyor bile. Etrafta bambaşka bir hayat akıp gidiyor. Bugün çok eleştirdiğimiz AKP tek parti olarak iktidara gelirken Taksim Meydanı'nda basın açıklaması yaparak örgütlenmedi, tek tek insanların kapısını çalarak örgütleniyor.

Son bir yılda Doğu'da yaşananlar, Batı'da bilinmiyor bile. Otuz yıldır Kürtlere yaşatılan vahşetten insanların büyük bir kesimi bihaber. Alternatif bilgi ve iletişim kanalları, buluşma noktaları oluşturabilmemiz ve bunu çok fazla kişiye yaymamız çok önemli. İnsanlarla birebir temas çok önemli. Bu ülkede savaş olduğunu bilmeyen kadınlarla buluşma noktaları sağlandığında Kürtlerin, Kürt kadınlarının yaşadığı mağduriyetler anlatıldığında Kürtlere yönelik bakış açısı değişecektir, onu bir terörist olarak göremeyecektir diye düşünüyorum. Bu temas noktaları zaten savaş propagandası yapan basına yönelik açıklamalarla, kuru bildirimlerle gerçekleşmiyor.

Büşra: Bütün yaptığımız bu faaliyetlerin hepsi aslında siyasi faaliyet. Bugünkü koşulları da göz önünde bulundurarak, kadınlar nasıl bir anayasa ister çalışmasını örgütlemek hareketin ayaklarından biri bana sorarsanız. Bu da neden başka bir anayasa istediğimizin altındaki hakikatleri nasıl deşifre edeceğimize bağlı. Bir kendi hakikatlerimiz var, o hakikatlerden hareketle bir ilkeler manzumesi oluşturmak istiyoruz ve bunun yolu da alternatif bilgi

kaynaklarından geçiyor. Demin söylediğiniz laf çok önemli. Alternatif bilgi kaynakları için ne yazık ki çok kuvvetli örgütlenme gerekiyor. Yaşanan bu olayların dökümünün, kronolojisinin olması lazım ki “nasıl bir anayasa istiyoruz”un temelini atabilelim. Bunu örgütlü, daha kuvvetli bir şekilde yapabilmek için de Türkiyeli bütün kadınları kapsamak lazım. Bu nasıl yapılacak?

Şu gazete ne demiş, bu gazete ne demişten ziyade kadına yönelik şiddetin, kadına yönelik istismarın her birinin dökümü nedir ve biz nasıl bir anayasa istiyoruz? Anayasa çalışması yapan gruplar var, kadın girişiminden bir grubun onlarla eşleşerek anayasaya ağırlık vermesi gerekiyor.

Esra: Dediğiniz tabii ki doğru. Demokratik bir anayasaya ihtiyaç var ya da az önce bahsettiğimiz bu savaş döneminde bahsettiğimiz mağduriyetlerin ortaya çıkarılmasına, çokdilli bir eğitim sistemine ihtiyaç var ama bunların hepsi bambaşka bir mücadele alanı ve bu alanlar içinde faaliyet gösteren aktivistlerin sayısı çok az. Tartışmalar da daha çok seçkin kişiler arasında sınırlı kalıyor. Bunları topluma yayarak katılımcı bir biçimde yapabilecek öncülere ihtiyaç duyuyoruz.

Büşra: Elitizmin ilkelliği nereden geliyor biliyor musunuz? Çaresizlikten. Çünkü örgütü genişletemiyor, genişletemeyince üç beş kişiyle paylaşıp mecburen özgün bir şekilde kendini sivriyor, tekkesini yaratıyor. Toplumsal, kültürel, akademik her konu doğrudan ilgili ama biz siyaset içindeyiz, bu yaptığımız siyasal faaliyet. Ve bugün en önemli şey, bu uyulması gereken kuralların kadınlar için nasıl olması gerektiğini toplumla paylaşabilmek.

Zehra: Politik anlamda gücümüz olacaksa, bu, anayasanın değişimi ile olabilir. Dolayısıyla kadınların nasıl bir anayasa istediği tartışılmalı. Kaldı ki Türkiye hâlâ 12 Eylül anayasası ile yönetiliyor. Yeni bir anayasa Avrupa Birliği’ne giriş sürecinden beri Türkiye’nin zaten gündeminde. Önümüzdeki genel seçimden sonraki iki yıl Türkiye’nin temel gündeminin yeni bir anayasa olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla kadınların bu sürece hazırlıklı olması gerektiğini düşünüyorum, çünkü kandırılıyor. Nasıl kandırılıyor? Mesela en basit örnek, EMASYA Protokolü. İki gündür tüm gazeteler manşet atıyor, protokolün iptal edildiğinden bahsediyor. Dün Genelkurmay Başkanı diyor ki “Zaten kanunla bu yetki bize tanındı,

dolayısıyla protokol iptal olabilir”. Şimdi bu durum bir demokratikleşme adımıymış gibi sunuluyor. Zaten sen adama kanunla bu yetkiyi 2007’de vermişsin, dolayısıyla iki bin bilmem kaçta tartışılan bu Balyoz hikâyesi boşa düşmüş oluyor.

Son olarak şunu söyleyebilirim. Yaptığımız forumun en önemli önerilerinden bir tanesi savaş dönemindeki kadın mağduriyetlerinin açığa çıkarılak bir komisyon kurulmasıydı. Bunun için şubat sonunda çalışmaya başlıyoruz. Nasıl bir yöntem izleyeceğimizi, çalışmayı nerelerden ele alacağımızı tartışacağız.